

Р І Ш Е Н Н Я
XXVII міжнародної конференції
«Проблеми екології та експлуатації об'єктів енергетики»
14 – 16 червня 2017 р., м. Одеса

14 – 16 червня 2017 року в м. Одесі була проведена XXVII Міжнародна конференція *«Проблеми екології і експлуатації об'єктів енергетики»*, в рамках науково-практичної платформи «SMART ENERGY PLATFORM 2017».

В конференції взяли участь представники Верховної Ради України, Міністерства регіонального розвитку будівництва і житлово-комунального господарства України, Міністерства екології і природних ресурсів України, проекту USAID «Муніципальна енергетична реформа в Україні», проекту ПРООН «Енергоефективність в громадських будівлях з використанням ЕСКО механізму», а також проекту Світового Банку «Програма регуляторної підтримки сектору централізованого теплопостачання в Україні».

Конференція об'єднала провідних фахівців науково-дослідних установ України, Литви, Білорусі та інших країн, спеціалістів міністерств та державних установ, керівників та представників експлуатаційних служб обласних та міських теплопостачальних підприємств, провідних виробників теплоенергетичного обладнання, загалом більше 100 фахівців.

Конференція розглянула більше 40 доповідей щодо можливостей та конкретних методів зниження газової залежності України, підвищення енергоефективності та зниження викидів у довкілля, зокрема в галузі централізованого теплопостачання, і вважає за потрібне рекомендувати наступне:

1. При формуванні енергоефективних стратегій у формі **державних та регіональних програм** розвитку необхідно **орієнтуватись на регіональні енергобаланси** (баланс місцевих енергетичних ресурсів: природний газ, нафта, вугілля, торф, промислові ВЕР, тепла енергія ТЕЦ, ВДЕ (біомаса), ТПВ і навіть електроенергія) та **екологічні вимоги і стандарти**, закріплені у регуляторних документах Європейського Союзу, які визначають цілі та стратегічні напрямки ЄС щодо енергозбереження та енергоефективності.

Просити Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України та інші центральні органи виконавчої влади країни у випадку невикористання місцевих скидних енергоресурсів ТЕЦ та ВЕР промислових підприємств для теплопостачання міст при наявності відповідних технологій, **ввести штрафні санкції за знищення енергопотенціалу, придатного для теплозабезпечення**

мешканців, у обсязі вартості природного газу, з якого можливо виробити еквівалентну кількість теплової енергії.

Відповідальність за **належне використання місцевих енергоресурсів** має бути покладена на місцеві адміністрації.

2. Розробити та **внести до Верховної Ради України закон**, який дозволить експортувати регіональні енергоресурси за межі регіону тільки після задоволення потреб у цих ресурсах місцевих споживачів, та встановити граничну пільгову ціну для місцевих споживачів, що не перевищуватиме собівартості та прибутку у 10%.

3. Для координації технічної політики, розробки та втілення Регіональних програм зі зменшення газової залежності, просити Верховну Раду України створити **Національний науково – координаційний енергетичний центр РНБО, Кабінету Міністрів України та Національної академії наук України**.

Доцільно підписати **Меморандум про співпрацю з цих питань між Мінрегіонбудом та НАН України**, та повернути кошти на науку у галузеві міністерства.

4. Вважати **збереження та розвиток систем централізованого теплопостачання пріоритетним напрямком розвитку галузі**. На цей час частка централізованого теплопостачання в Україні становить 53% і є такою, як у Латвії, Данії чи Литві. Відбувається планове знищення систем централізованого теплопостачання через нестачу коштів для їх утримання і реновації. Біля 10-15% систем вже втрачено.

Необхідно, щоб після обрання **Мер міста приймав від попередника комунальне майно (зокрема комунальні тепломережі, котли, тощо, у кількісних показниках)**, і здавав наступнику, тоді Мер буде намагатись не втратити це майно у свою каденцію.

Органи місцевого самоврядування у зв'язку з обмеженим терміном дії своїх повноважень не зацікавлені у прийнятті та виконанні довгострокових програм з енергоефективності. Тому необхідно просити Верховну Раду України **на законодавчому рівні передбачити механізм**, який сприятиме розробленню та фінансуванню ефективних програм, визначенню конкретних етапів реалізації з зазначенням необхідних проміжних результатів, контролю за досягненням таких проміжних результатів та перегляду, у разі необхідності, як запланованих показників, так і самих програм.

5. Зважаючи на те, що **3% опалювальних котлів великої потужності** забезпечують **70% обсягів теплопостачання** в країні, і вартість їх ремонтів в невеликих містах співставна з обсягом місцевого бюджету, вважати за доцільне просити Камінет Міністрів України та органи місцевого самоврядування

передати їх на балансоутримання спеціальному державному підприємству (можливо, при Мінрегіонбуді), залишивши 97% котлів у комунальній власності.

6. Просити Кабінет Міністрів України зобов'язати НАК «Нафтогаз» України забезпечити не менше 17 млрд. м³ природного газу у сховищах перед початком опалювального періоду і вирішити питання контрактів на зимову поставку влітку.

7. Просити Кабінет Міністрів України **забезпечити пріоритет національних виробників енергетичного обладнання**. Це дозволить завантажити заводи, створити нові робочі місця.

На основі відбору пропозицій забезпечити **уніфікацію типів котлів, пальників** тощо, потужністю до **3,15 МВт**, які плануються до встановлення. Таких котлів експлуатується більше 70 тисяч одиниць, і відсутність уніфікації зумовлює потребу у надто великих коштах на їх утримання (створення парків запасних частин різних типів та виробників, тощо).

8. Вважати доцільним **за котлами потужністю від 6 МВт і більше встановлювати утилізатори теплоти димових газів** (з огляду на позитивний досвід Литви та інших країн). Так, встановлення за **системою ЕСКО 1800** утилізаторів теплоти забезпечить економію газу біля 0,5 млрд. м³/рік і матиме швидку окупність.

9. Для успішного проходження чергового опалювального сезону доцільно рекомендувати Мінрегіонбуду та органам місцевого самоврядування виконати на котлах **великої потужності** такі енергоощадні заходи :

- встановити **пальники малого газу на низькому тиску** (зادля запобігання зупинки обладнання при падінні тиску газу в мережі, запропоновані Інститутом газу НАН України);

- встановити **системи контролю кисню в газах, що відходять** (для оптимізації процесу спалення при зміні калорійності газу, запропоновані ІТТФ НАН України);

- встановити **утилізатори теплоти** (для підвищення/відновлення КВП (ККД) на фізично застарілих котлах).

- актуалізувати **температурні графіки** міст, забезпечити контроль за їх використанням і реальне кількісно-якісне регулювання, а також штрафні санкції за їх невиконання.

10. **Забезпечити неможливість відключення від централізованого теплопостачання** з переходом на індивідуальне опалення **без урахування** можливостей відповідно до наявних затверджених **схем теплопостачання міста**. Це забезпечить пріоритетність розвитку саме централізованого теплопостачання. Схемами теплопостачання міст передбачити планові введення і виведення потужностей централізованого теплопостачання, та впровадження когенераційних

установок на великих опалювальних котельнях і використання інших доцільних (окрім газу) видів палива.

11. Просити Кабінет Міністрів України змінити **умови гідравлічних випробувань**, обмежившись «надлишковими» 20 % від фактичного максимального тиску протягом минулого сезону.

12. Просити Мінрегіонбуд України доопрацювати та пропонувати мешканцям перехід на **горизонтальну систему теплопостачання** з власним лічильником.

13. Річний енергетичний потенціал змішаних **твердих побутових відходів** (ТПВ), що утворюються Україні, дозволяє замінити біля 0,5 млрд. м³ природного газу. Впровадження ТЕЦ на ТПВ сприятиме вирішенню енергетичних, екологічних та соціальних проблем.

Вважаємо за доцільне:

- Просити КМУ створити умови для **залучення інвестиції для будівництва ТЕЦ на ТПВ** у містах України з чисельністю населення більше 700 тис. осіб;

- Просити Національну комісію, що здійснює державне регулювання в сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП) вдосконалити тарифну політику для **стимулювання виробництва теплової енергії з ТПВ** та запобігання вивозу ТПВ на полігони та смітники.

14. Просити КМУ і Мінрегіонбуд України ліквідувати поняття «комунальна» теплоенергетика, як рудиментарне (В Україні існують об'єкти не тільки державної та комунальної власностей).

15. Просити КМУ **відмінити розподільчі рахунки**, оскільки найбільшим боржником є Держава.

16. З метою врегулювання проблемних питань щодо скорочення заборгованості за спожитий природний газ теплопостачальними підприємствами, просити НАК «Нафтогаз України», як суб'єкта ринку природного газу, на якого покладено спеціальні обов'язки для забезпечення загальносуспільних інтересів на ринку природного газу:

- **виділити підтверджені номінації** (підтверджені планові обсяги поставки (ліміту) природного газу) теплопостачальним підприємствам, що буде сприяти сталому функціонуванню об'єктів інфраструктури;

- **підписати** теплопостачальним підприємствам **акти підтвердження обсягів** спожитого природного газу за укладеними договорами;

- **підписати** теплопостачальним підприємствам **акти приймання – передавання природного газу** за жовтень 2016 року за категоріями «населення» та «бюджетні організації/установи»;

- перейти від номінальних рахунків НАК «Нафтогаз України» до **механізму лімітів** з спеціальними режимами використання.

17. Просити НКРЕКП розглянути внесення змін до Кодексу газорозподільних систем, затвердженого постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2494, Закону України «Про ринок природного газу», інших нормативних актів, в яких передбачена вимога оформлення номінацій відповідно до укладених договорів, та скасувати інші вимоги щомісячного перегляду та невидачі підтверджених номінацій теплопостачальним підприємствам у період проходження опалювального сезону.

18. З метою недопущення подальшого зростання заборгованості теплогенеруючих та теплопостачальних організацій за природний газ, Мінрегіонбуду просити Кабінет Міністрів України розробити та подати на розгляд до Верховної Ради проект Закону України щодо розширення дії норм Закону України «Про заходи, спрямовані на врегулювання заборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водопостачання і водовідведення за спожиті енергоносії» на борги за природний газ, що виникли в опалювальний період 2016/17 року.

19. З метою стабілізації економічної ситуації на підприємствах централізованого теплопостачання та термінової реабілітації зношених активів рекомендувати НКРЕКП:

- Розробити довготермінову стратегію розвитку сектору теплопостачання в рамках всієї політики розвитку енергетичного комплексу та встановити інструменти стимулювання для пріоритетних інвестиційних напрямків.

- Визначити перехідний період (перший регуляторний період) для будь-якого підприємства, яке починає впроваджувати стимулюючу цінову політику, якщо кошти, несплата яких спричинила заборгованість перед газопостачальною організацією, використані для досягнення цілей модернізації обладнання, реінвестицій, та повернення боргів пізніше.

- Здійснити формування стійкої та довгострокової регуляторної бази, в якій встановлюються методи визначення цін, стандартів якості та ефективності, а також система їх моніторингу.

- Завершити та запровадити універсальну методологію цінових стимулів для теплопостачальних підприємств в цілому.

20. Просити Мінприроди України посилити діяльність за напрямком імплементації Директив ЄС у сфері довкілля відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, особливо за напрямками запобігання зміні клімату (Директива 2003/87/ЄС), промислового забруднення та техногенної загрози (Директива 2010/75/ЄС), якості атмосферного повітря.

Для виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію з ЄС, розробити **базові рівні викидів парникових газів** для підприємств теплопостачання в рамках

Директиви 2003/87/ЄС та розробити **першочергові заходи зі зниження викидів оксидів азоту** згідно **Директиви 2010/75/ЄС**. Передбачити відповідні фінансові механізми. Підтримати необхідну доробку та прийняття Національного плану скорочення викидів (НПСВ) для України.

21. Приділити особливу увагу питанням економічних механізмів скорочення викидів парникових газів та впровадження новітніх фінансових інструментів, пов'язаних з запобіганням зміни клімату, з метою доступу до ресурсів міжнародних фінансових ринків з урахуванням Директиви 2013/34/ЄС, Директиви 2014/65/ЄС з урахуванням положень Директиви 2003/87/ЄС.

22. Звернути увагу Мінприроди України на те, що з розширенням впровадження твердопаливних котлів середньої потужності, зокрема, котлів на трісці та соняшниковій лусці, а також низькоякісному вугіллі і торфі, набирає все більшу актуальність питання ефективного очищення димових газів від твердих частинок. Відзначити доцільність впровадження сучасних циклофільтрів як українського обладнання, яке необхідно встановлювати замість типових застарілих циклонів.